

miszerint: ha valamit meg kell tenni, arra én magam vagyok a megfelelő ember.”

Scruton itt módszeresen végig veszi az angol jellemet, a közösség személyként való kezelésének angol sajátosságát, az angol vallást, jogot, társadalmat, kormányzatot, kultúrát. Elemzését még előbbé és ezzel érdekesebbé teszi, hogy ő még beleszületett annak a világnak a végnapjaiba, amelyről beszél, és mondandóját személyes élményeivel színezi. Hitelét emeli, hogy célja nem a ma divatos tagadás, az új értékeknek a régebbiek fölé emelése, hanem a tények és a mozgatóerők őszinte, nyílt, lényegretörő feltárása, nagy empátiával annak vizsgálata, hogyan alakult ki a „vidám, öreg Anglia”, vagy annak ideálképe, mi volt mögötte, s hogyan tűnt le.

Zárunk az ő szavaival. „Anglia: arculat, szokások és intézmények, vallás és kultúra, amint azt az előző lapokon sorra vettem. Szinte mind halott. (...) Helyénvaló, ha az angol civilizáció örökösei megőrzik erejének és eredményeinek emlékét, és tudják, mindez mit jelentett.”

Mi pedig tanuljunk mindebből.

O. P.

Douwe Draaisma

MIÉRT FUTNAK EGYRE GYORSABBAN AZ ÉVEK?

Budapest, Typotex, 2003

A Typotex immár Draaisma második művét adja közre magyarul az emberi agy emlékező-képességének működéséről (az előző METAFORAMASINA: Az emlé-

kezet egyik lehetséges története címmel jelent meg 2002-ben). A korábbiiban a holland pszichológus arról adott magas színvonalú, igen sok tudást kínáló áttekintést, hogyan törekedtek a gondolkodók és később a mai értelemben vett kutatók is sok évszázad óta, hogy feltárják az emberi emlékezet működésének módját. A technika iránt érdeklődő olvasónak ott különösen érdekes volt az a párhuzam, amelyet rendre megmutatott a különféle jelrögzítési technikák kialakulása, fejlődése, valamint az emlékezet működéséről felállított elképzelések formálódása között. Draaisma itt is az emlékezet működéséről és annak vizsgálatáról beszél, de most nem a megismerés előrehaladásának történetét, a vizsgálódások és kutatások ívét mutatja be, hanem néhány speciális kérdéskörbe és annak kutatásába ad kisebb-nagyobb betekintést. Nem törekszik tehát arra, hogy átfogó rendszertechnikai képet adjon az emberi emlékezet működéséről – s ez helyénvaló is, hiszen tudjuk, hogy jöllehet a kutatás szívós elszántsággal törekszik erre, a tudomány mai állása szerint ehhez még nagyon is hiányosak az ismereteink. A könyv fejezeteiben egy-egy kérdéskörhöz, az emlékezet működésének sajátos jelenségéhez kapcsolódóan történeteket, esettanulmányokat mesél el az emberi emlékezet működéséről, annak sajátosságairól, extrém teljesítményeiről és talányairól, és felvázolja, milyen módon, milyen eszközökkel igyekeztek a kutatók közelebb férkőzni ezek megértéséhez, az emlékezet működési mechanizmusainak megismeréséhez.

Félelmetesen nagy feladat az emberi agy működésének feltárása. Aki valaha akárcsak kicsit is foglalkozott a kutatás elméleti kérdéseivel, az tudja, hogy bármilyen rendszer alapos, érdemi megisme-

réséhez olyan vizsgálati platform kell, amely képes arra, hogy átfogja a kérdéses rendszer egészét, egységben lássa részeinek működését, valamint a részeknek és azok rész-folyamatainak legalább a fontosabb összefüggéseit és kölcsönhatásait, és így adjon róla elemezhető képet. Némi, a lényegyet nem torzító egyszerűsítéssel ez abban összegezhető, hogy egy rendszer átfogó megismeréséhez egy nála magasabb rendű vizsgáló rendszer alkalmazása szükséges. Ebbe a problémába a kutatások nagy hányada esetében azért nem ütközünk igazán bele, mert a vizsgálatot szolgáló eszközeink mögött ott áll maga az emberi elme, és hatalmas teljesítményével lényegében meghatványozza az eszközök teljesítő-képességét. Ebbéli képességeink és velük a lehetőségeink határát elsősorban akkor érezzük, midőn olyan összetett és bonyolult rendszerekkel kerülünk szembe, mint az időjárás, vagy éppen a makrogazdaság működése. Ma már minden bizonnyal a küszöbén vagyunk annak is, hogy a legmodernebb kommunikáció és informatika lehetővé tegye a kutatók számára, hogy az információcsere és az adatfeldolgozás révén lényegében egy „szuperaggyá” szerveződjének. Egyelőre még azonban a kutatásban az emberi agy áll szemben önmagával, és legfeljebb csak részben képes arra, hogy felülről szemlélje vizsgálat tárgyát, azaz önmagát. Így bizony csaknem lehetetlen az alapos rendszertechnikai elemzést lehetővé tevő átfogó képet kapni.

Fokozza a vizsgálat és a megismerés nehézségeit, hogy az agy rendkívül bonyolult rendszer: neuronok milliárdjaiból áll, ezek egyenként is igen nagyszámú kapcsolatot képesek kifejleszteni más neuronokkal, ezzel dinamikusan fejlődő, feladatorientált hálózatokká állnak

össze, később pedig az életkorral, esetleges betegségekkel, traumákkal, a leépülés is kisebb-nagyobb mértékben rányomja a bélyegét.

Az emlékezet vizsgálatának nehézségeit még tetézi, hogy itt valójában csak egy összképet kapunk, amely alatt a működés különböző rétegei húzódnak meg, és a kutatásnak kell megtalálnia a módokat és kialakítania az eszközöket ahhoz, hogy képes legyen külön-külön vizsgálni e rétegek működését. Erősen egyszerűsített modellel szemléltetve ezt, maga az emlékezet három modulból áll: beírás, tárolás, visszakeresés. Ám ha mindhárom jól működik is, még mindig számos egyéb tényező zavarhatja az embert már abban is, hogy felidézzon bizonyos emlékeket, s méginkább abban, hogy beszéljen másnak azokról. Draaisma e könyvének egyik igen érdekes fejezete éppen az, hogy a kutatók milyen módszerekkel, gondolati eszközökkel igyekeztek segíteni az emlékezet működését.

A könyv témaköreinek egy része valamennyiünket közvetlenül is érint. Ilyen az életünk legkorábbi időszakaira visszanyúló emlékezés, ilyen a természetes felejtés, valamint a rettegett emlékezetvesztés. Sokak különös élménye a sokfajta értelmezést vonzó *déjà vu* (egyszer már láttam/átéltem ezt) érzés, és elmondások szerint úgyszintén a „lepergett előttem az életem” jelensége. Vannak, akik képesek úgy visszaemlékezni „mintha csak tegnap történt volna”, mások pedig arra, hogy valamilyen kulcselem köré nagy részletességgel felidézzenek egy jelenet, esemény környezetét, elemeit – ezekről is szól a könyv. Egy további, döbbenetes fejezet arról beszél, hogy milyen nehéz emlékezni olyan időszak eseményeire, szereplőire, amely rendkívüli lelki terhet jelentett – az itteni példa szerint egy megsemmisítő

tábor világára. A könyv talán legérdekesebb fejezete pedig az emlékezet egy valóban extrém jelenségről, az ún. *savant-szindrómáról* szól: olyan emberekről, akik a szellemi képességek terén mindenben vagy csaknem mindenben mélyen az átlag alatt teljesítenek, azonban egy területen, az itt bemutatott példákban az emlékezés bizonyos szűk fajtáiban messze felülmúlják az átlagot.

Bár a könyv kifejezetten gördülékeny, olvasmányos stílusú, mondanivalójának követése nem csekély figyelmet, elmélyültséget igényel. Megközelítési módja, gondolatvilága valószínűleg elsősorban azokhoz áll közel, akik nem egészen járatlanok a humán tudományokban. Nagyon érdekes betekintést, s egyben hasznos szellemi gyakorlatot kínál azonban mindenkinek, akiket érdekel, hogy az emlékezés terén milyen teljesítményekre képes az emberi agy, és hogyan, milyen módokon, eszközökkel, sajátos fogásokkal, milyen logikai utakon igyekeztek okos emberek feltárni e rendkívül bonyolult és nehezen vizsgálható rendszernek, az emberi emlékezetnek működését.

Osman Péter

Ehrlich Éva

A MAGYAR INFRASTRUKTÚRA AZ EURÓPAI UNIÓ KÖVETELMÉNYEINEK TÜKRÉBEN

*Miniszterelnöki Hivatal Kormányzati Stratégiai Elemző Központ
Európai Integrációs Iroda,
Budapest, 2003. 412 p.*

A könyv infrastrukturális tanulmányai a közlekedés, a vízgazdálkodás, az infokommunikáció, a posta

és az energiaszektor magyarországi helyzetét, az EU követelményeknek és elvárásoknak való megfelelése mértékét vizsgálják széles körben folytatott kutatások, több forrásból nyerhető információk alapján. Bevezetesként a szerkesztő-szerző a hazai infrastruktúra rendszerváltást követő alakulását ágazatonként (alágazatonként) tekinti át a nehézségeket is bemutatva, a jelenlegi helyzetet értékelő Összefoglaló tanulmányában. Részletesen ismerteti az EU-val tartott tárgyalássorozatokon kötött megállapodásokat, elvárásokat és követelményeket, valamint ezek teljesítésének határidejét. Megismerjük a rendszerváltást követő évtized infrastruktúra-fejlesztéseit, jellemzőit, a megoldásra váró feladatokat és problémákat, ellentmondásokat a finanszírozások, a beruházások, a fejlesztések területén, az árak és tarifák rendellenességeit, a munkanélküliséget és a foglalkoztatást érintő témaköröket. Az Összefoglaló tanulmányt ajánlások zárják, amelyek az állam szabályozó funkciójának betöltésére, a tartós veszteségforrások kezelésére és a szomszédos EU-országokkal való együttműködésre vonatkoznak az infrastrukturális fejlesztéseknél.

A részletes esettanulmányok elsőként a magyar államvasutak és az uniós csatlakozás, majd a közúti infrastruktúra-finanszírozás és a közúthálózat fejlesztésének kérdéseivel foglalkoznak. Beszámolnak a folyamatban lévő intézkedésekről is. Az ún. első vasúti csomag keretében ki kell alakítani az új vasúti szervezeteket, amelyekben a számítási tevékenység az infrastruktúra-kezeléstől számvitelileg elkülönül, ezen belül a személyszállítási szolgáltatást is külön kell kezelni. Meg kell teremteni a fenntartás és a fejlesztés jó összhangját.